

Verwachte effecten van de voorgestelde aanpassing van de Interim Omgevingsverordening op structuur en omvang van de veehouderij in Noord-Brabant

Tekstuele uiteenzetting

Opdrachtgever: Provincie Noord-Brabant
Opdrachtnemer: Connecting Agri & Food

Angela van der Sanden, Sandra van Kampen, Janneke Straver en Gé Backus

Uden, 08 juli 2020

INHOUD

1	OPDRACHTFORMULERING	3
2	OPDRACHTINVULLING	3
	2.1 Uitgangspunten huidig beleid.....	3
	2.2 Uitgangspunten voorgestelde aanpassing beleid	3
	2.3 Uitgangspunten onderzoek	5
3	RESULTATEN	6
	3.1 Rund-Melkveehouderij.....	6
	3.2 Varkenshouderij.....	8
	3.3 Geitenhouderij	9
	3.4 Kalverhouderij	11
	3.5 Pluimveehouderij	12
4	CONCLUSIE	13

1 OPDRACHTFORMULERING

Connecting Agri & Food heeft de opdracht gekregen om de verwachte effecten te kwantificeren en concretiseren van de voorgestelde aanpassing van de Interim Omgevingsverordening Noord-Brabant op de structuur en omvang van de veehouderij in Noord-Brabant in 2024 en 2028.

Gezien de tijdsspanne waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd en de rapportage is opgeleverd, betreft onderhavige rapportage een globale, tekstuele uiteenzetting van de verwachte effecten van de voorgestelde aanpassingen van het beleid, ten opzichte van het huidige beleid. De effecten van het huidige beleid, zijn reeds in beeld gebracht en worden weergegeven in de rapportage. De rapportage wordt aangevuld met een rapportage met de rekenkundige onderbouwing van het effect van de voorgestelde wijzigingen.

2 OPDRACHTINVULLING

2.1 UITGANGSPUNTEN HUIDIG BELEID

Volgens de huidige Interim Omgevingsverordening, geldt het volgende beleid.

1. Het is verboden om vanaf 1 januari 2021 een huisvestingssysteem toe te passen, of in werking te hebben, dat voor rundvee ouder is dan 20 jaar en voor alle andere diercategorieën ouder is dan 15 jaar, dat niet voldoet aan de vereisten zoals opgenomen in Bijlage 2 bij de verordening (*dit houdt in voldoen op dierplaatsniveau*);
2. In afwijking hiervan geldt 1 januari 2020 indien de tot de veehouderij behorende huisvestingssystemen voor de gehele hoofdcategorie, (feitelijk) op 19 juli 2017 niet voldoet aan de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting.
3. In afwijking van punt 1, geldt als datum 1 oktober 2022 indien het bedrijf op 19 juli 2017 feitelijk voldeed aan Besluit emissiearme huisvesting én er voor 1-1-2021 een ontvankelijke en vergunbare vergunningsaanvraag is ingediend danwel een melding ingevolge Activiteitenbesluit is ingediend.
4. Er wordt een uitzondering gemaakt voor een stoppende veehouderij, onder voorwaarden mag op deze bedrijven een huisvestingssysteem dat niet voldoet aan de eisen uit het eerste punt, toegepast worden.
5. Bij het realiseren van een nieuwe stal, geldt dat deze voldoet aan de technische eisen zoals opgenomen in bijlage 2 op het moment dat de voor het realiseren van de nieuwe stal vereiste vergunning Wet natuurbescherming, melding Regeling Natuurbescherming, een WABO vergunning is gedaan of een Melding Activiteitenbesluit is ingediend.

Er zijn enkele uitzonderingen opgenomen in de regeling. Dit onderzoek richt zich op de hoofdeisen en gaat niet nader in op de uitzonderingen.

2.2 UITGANGSPUNTEN VOORGESTELDE AANPASSING BELEID

Bij het bepalen van de effecten van de voorgestelde aanpassing van de Interim Omgevingsverordening Noord-Brabant, is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

1. Veehouderijbedrijven moeten vanaf 1 januari 2024 voldoen aan de IOV-eisen (bijlage 2). Zij hebben de keuze of ze gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen¹ of op dierplaatsniveau voor verouderde stallen. Stallen die op dat moment nog niet verouderd zijn hoeven dus

¹ Bedrijven die **op** 1-1-2024 gemiddeld voldoen aan de eisen uit bijlage 2, voldoen daarmee op dat moment aan de eisen uit de kolom 1-1-2024 t/m 31-12-2027 van bijlage 2.

- nog niet aangepast, maar wel op het moment na 1 januari 2024 dat ze 15/20 jaar oud zijn.
2. In bijlage 2 zijn normen vastgelegd voor nieuwe stallen die worden gebouwd en verouderde stallen die vanaf 1-1-2024 moeten worden aangepast.
 3. Indien een bedrijf voldoet op 1 januari 2024 en vervolgens na 2024 een aanvraag doet voor nieuwbouw/renovatie dient die nieuwbouw/renovatie te voldoen op dierplaatsniveau aan de dan geldende IOV-eisen.
 4. Nadat een bedrijf op 1 januari 2024 gemiddeld voldoet aan de dan geldende eis uit Bijlage 2, moet het bedrijf opnieuw voldoen op bedrijfsniveau zodra de eisen in bijlage 2 worden aangepast. Voor enkele diercategorieën betreft de eerst volgende wijziging 1-1-2028².
 5. Time-to-market wordt voorsnog voor alle diercategorieën bepaald op 1 januari 2024. Dit houdt in dat voor een aantal diercategorieën de datum kan worden verschoven wanneer er op 1 januari 2024 nog geen geschikte systemen beschikbaar zijn. In aanloop naar de omgevingsverordening (1 januari 2022) wordt opnieuw geëvalueerd of voor bepaalde diercategorieën meer tijd nodig is. Daarnaast wordt nog onderzocht of ook andere maatregelen (bijvoorbeeld aanvullende voer- en managementmaatregelen) ingezet kunnen worden om aan de eisen te voldoen.
 - a. Tevens wordt bijlage 2 van de IOV zodanig gewijzigd dat de volgende managementmaatregelen kunnen worden toegepast:
 - i. Voor de diercategorie rundvee mag bij aantoonbaar ruime weidegang een extra reductie toegepast worden volgens de volgende vergelijking:
emissiereductie (%) = $2,61 \times (\text{aantal weide-uren per dag}) \times (\text{aantal weidedagen}) / 365$.
 - ii. De emissiereductie van erkende voer- en managementmaatregelen uit bijlage 1 van de Regeling Ammoniak en Veehouderij mag worden toegepast om te voldoen aan de eisen uit bijlage 2.
 6. In de wijziging van de IOV wordt, in de lijn met de Omgevingswet die op 1-1-2024 in werking treedt, uitgegaan van de eisen die gelden op het moment van besluitvorming op de vergunningsaanvraag, niet op het moment van indienen van de aanvraag. Indien een bedrijf dus te laat een aanvraag indient, waarover pas na 1 januari 2024 besloten kan worden gelden dus mogelijke andere eisen dan op het moment van indienen van de aanvraag. Voor bedrijven die voor 1 januari 2023 een aanvraag indienen gelden de eisen op het moment van indienen van een aanvraag. Zij zijn dus verzekerd dat voor hun aanvraag de eisen worden gehanteerd zoals die tot 1 januari 2024 gelden.
 7. Bedrijven die op 1 januari 2020 al moesten voldoen aan de eisen uit de verordening: deze bedrijven krijgen geen uitstel, maar mogen wel op bedrijfsniveau gaan voldoen in plaats van op dierplaatsniveau².
 8. De kolom 1 januari 2021 - 31 december 2023 uit bijlage 2 komt te vervallen. Dit betekent dat de kolom die nu geldt gaat doorlopen tot 31 december 2023. Ter verduidelijking: dit heeft tot gevolg dat voor een aantal diercategorieën de eisen op 1 januari 2021 niet strenger worden².

² Bedrijven die hun bedrijf aanpassen op grond van de eisen die gelden **tot** 1-1-2024, en waarvoor de eisen vanaf 1-1-2024 worden aangescherpt, voldoen hierdoor **op** 1-1-2024 gemiddeld niet meer aan de IOV en zullen opnieuw het bedrijf aan moeten passen.

2.3 UITGANGSPUNTEN ONDERZOEK

Bij het bepalen van de verwachte effecten van de huidige IOV en de voorgestelde beleidswijziging op de omvang en structuur van de veehouderij in de provincie Noord-Brabant, is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Het onderzoek richt zich op de structuur en omvang van de veehouderij, in aantallen bedrijven en dieren;
- De effecten van de saneringsregeling voor de varkenshouderij worden meegenomen in de analyse;
- Wat betreft het stikstofbeleid van de Rijksoverheid, wordt alleen het vastgestelde huidige beleid meegenomen in de analyse;
- Verondersteld wordt dat de eisen uit Bijlage 2, uit de kolom die geldt vanaf 1-1-2024/28 blijven gelden en er geen verdere verruiming of verscherping plaatsvindt.
- Bij het doorrekenen van de effecten wordt uitgegaan van de op dit moment erkende en daarmee beschikbare stalsystemen en voer- of managementmaatregelen uit de Regeling Ammoniak en Veehouderij d.d. 01-06-2020.
 - o Het bedrijfsleven werkt aan het beschikbaar maken van nieuwe systemen alsook van aanvullende managementmaatregelen. Aangezien het nog onzeker is of deze systemen voldoen en in 2024 ook daadwerkelijk beschikbaar komen, zijn deze niet in de analyses meegenomen. Wel zijn de aangegeven managementmaatregelen uit paragraaf 2.2. onder punt 5a meegenomen in de analyses en is het beschikbaar komen van technieken toegelicht. Het is de verwachting dat er de komende jaren meer emissiearme systemen beschikbaar komen. In de analyses is hier voor de jaren 2024-2028 wel rekening mee gehouden.
 - o Op de huidige RAV lijst, zijn voor volwassen melkkoeien, twee managementmaatregelen opgenomen: beweiding en verlaging van het ureumgehalte.
- Uitgangspunt is het aantal bedrijven en dieren in Noord-Brabant, beschikbaar gesteld door het CBS, op basis van de metelling 2019;
- De gehanteerde inschattingen zijn gebaseerd op normale bedrijfsomstandigheden, externe onvoorziene factoren zoals bijvoorbeeld veewetziekten kunnen een grote invloed hebben op de sector, waardoor de gerealiseerde waarden in enig specifiek jaar uiteindelijk anders kunnen worden.
- De verwachte effecten zijn in beeld gebracht voor de volgende sectoren: melkvee, varkens, geiten, vleeskalveren en pluimvee.
- Ten aanzien van het begrip 'gemiddeld voldoen op bedrijfsniveau' is de volgende definitie gehanteerd: "Op een veehouderijlocatie in (een deel van) de bestaande huisvestingssystemen geen techniek toepassen die voldoet aan de eisen uit Bijlage 2. De in het betreffende deel gemiste reductie van ammoniak wordt gecompenseerd door elders op dezelfde locatie technieken toe te passen die een lagere ammoniakemissie hebben dan vereist in Bijlage 2. De totale ammoniakemissie op de locatie is hierbij niet hoger dan de totale ammoniakemissie berekend op basis van de emissie-eisen uit Bijlage 2 per afzonderlijke dierplaats." Dit wordt berekend op basis van het aantal vergunde dieren. De uiteindelijk gerealiseerde situatie moet op bedrijfsgemiddeld niveau voldoen.
- Het rekenmodel dat is gehanteerd werkt op basis van grootteklassen. Dit betreft een systematiek waarbij per diercategorie, de bedrijven zijn ingedeeld in verschillende groottecategorieën. Indien in de rapportage aantallen dieren worden genoemd, betreft dit een onder- of bovengrens van de betreffende categorie.

3 RESULTATEN

Het verwachte effect van de voorgestelde aanpassingen van het beleid voor de onderzochte veehouderijsectoren is geconcretiseerd voor de jaren 2024 en 2028. Het huidige beleid is in beeld gebracht voor de jaren 2022 en 2028.

3.1 RUND-MELKVEEHOUDERIJ

In het huidige en in de voorgestelde wijziging van het beleid neemt het aantal melkveebedrijven en het aantal melkkoeien in Noord Brabant af. In het huidige beleid zal dit met name plaats vinden in het jaar 2022. Bedrijven dienen dan op dierplaatsniveau aan de eisen van bijlage 2 te voldoen. De afname van het aantal bedrijven verschuift bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid naar eind 2023, de afname zal in aantallen naar verwachting vergelijkbaar zijn. Hetzelfde geldt voor het totale aantal melkkoeien, met dien verstande dat invloed van de voorgestelde aanpassingen van het beleid op de afname van het aantal dieren relatief geringer is dan die op het aantal bedrijven.

Zowel het voorgestelde als het huidige beleid vragen investeringen ten behoeve van emissiereducties in de melkveehouderij. In het huidige beleid dient op dierplaatsniveau te worden voldaan middels investeringen in stalsystemen. Bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid heeft de ondernemer meer opties om te voldoen aan de emissie-eisen: door te voldoen op dierplaatsniveau, door gemiddeld op bedrijfsniveau te voldoen en/of door toepassing van managementmaatregelen. Bij managementmaatregelen gaat het hierbij om voermaatregelen en het toepassen van ruime weidegang voor melkkoeien en het beweiden van jongvee.

Naast het provinciale beleid spelen in de melkveehouderij de landelijke invoering van de fosfaatrechten, de beschikbaarheid van grond en de grondprijzen, onzekerheid over Europees en rijksbeleid³ en vertrouwen in het toekomstperspectief van de sector een rol bij strategische beslissingen van ondernemers die geconfronteerd worden met forse beperkingen van hun ontwikkelingsmogelijkheden. Momenteel vindt er een verschuiving plaats van fosfaatrechten van Zuid-Nederland naar Noord-Nederland. In het Noorden is de concurrentie om grond aanmerkelijk minder dan in Zuid-Nederland. Hierdoor is daar de grondprijs lager en is er in Noord-Nederland gemiddeld genomen meer investeringsruimte voor de aanschaf van fosfaatrechten.

Als gevolg van bovengenoemde aspecten en het huidige provinciale beleid, zal naar verwachting de komende jaren circa 50% van de Brabantse melkveehouders stoppen met hun bedrijf. Het aantal melkkoeien zal naar verwachting met circa 25% afnemen. De voorgestelde aanpassingen van het beleid, zullen naar verwachting niet leiden tot een aanzienlijke wijziging van deze aantallen. De afname van het aantal bedrijven zal verschuiven van oktober 2022 naar eind 2023.

Indien men kiest voor het gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen, dient het bedrijf op het moment dat de eisen in bijlage 2 worden aangescherpt, opnieuw gemiddeld te voldoen óf op dierplaatsniveau te gaan voldoen. Op 1-1-2024 gaat een volgende kolom van bijlage 2 gelden en worden de eisen verder aangescherpt. Binnen het voorgestelde beleid, moet het bedrijf dan opnieuw gemiddeld voldoen aan de eisen uit bijlage 2. De eisen voor zowel het melkvee, als het jongvee, worden verder aangescherpt. Voor melkvee (beweiden) geldt dan de norm 6,0 kg NH₃ en voor jongvee in ligboxen 2,2

³ Mocht toekomstig rijksbeleid het landelijk emissiearm maken van bedrijven vereisen, zal dit resulteren in een landelijke toename van het aantal stoppers, waardoor er meer fosfaatrechten beschikbaar komen en de prijs daarvan zal afnemen. In Noord Brabant zullen dan met name bedrijven in de grootteklassen met meer dan 200 melkkoeien deze vrijkomende rechten benutten om eerder en sneller te groeien. Dit mogelijk effect van eventueel rijksbeleid is echter niet meegenomen in dit onderzoek.

kg NH₃. Bedrijven die er voor kiezen op dierplaatsniveau te voldoen voor 1-1-2024 zijn voor 20 jaar gevrijwaard voor de aanscherping van de normen op 1-1-2024. Op 1-1-2028 gaat de volgende kolom gelden, op dit moment blijven de eisen in deze kolom voor melkvee met weidegang en jongvee gelijk aan de eisen vanaf 1-1-2024. Voor melkveebedrijven zonder weidegang worden de eisen aangescherpt.

Bij de keuze of een ondernemer het bedrijf na 2023 voortzet of beëindigd, zal worden gekeken naar de emissie-eisen uit de kolom 1-1-2024 t/m 31-12-2027. Op basis van de op dit moment beschikbare systemen, worden de mogelijkheden van gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen dan aanzienlijk beperkt. Er zijn geen systemen voor melkvee en jongvee beschikbaar die een hogere reductie behalen dan de gestelde norm, waardoor deze geen ruimte bieden om te compenseren om gemiddeld op bedrijfsniveau te voldoen. Het is bij deze normen die gelden per 1-1-2024 voor bedrijven niet mogelijk om de positieve economische effecten van gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen te benutten. De emissiereductie-eisen vanaf 1-1-2024 en de maximaal haalbare emissiereductie leiden ertoe dat ook in de voorgestelde aanpassingen van het beleid voor nagenoeg alle dierplaatsen geïnvesteerd moet worden in emissie-reducerende stalsystemen. Het toepassen van een managementmaatregel zoals het ruim beweiden van jongvee, kan er voor zorgen dat een beperkt aantal dierplaatsen niet aangepast hoeven te worden.

Het voldoen op dierplaatsniveau en bedrijfsniveau vergt met name voor de bedrijven die de afgelopen 20 jaar niet hebben geïnvesteerd in hun stallen een ingrijpende investering. Bij het voldoen op dierplaatsniveau dienen alle stallen op hetzelfde moment te worden aangepast (voor 1-1-2024). Met name in de grootteklasse tot 75 melkkoeien, is er een relatief grote groep ondernemers in de leeftijdsgroep vanaf midden 50 en met beperkt opvolgingsperspectief. Deze ondernemers zullen in het huidige beleid in 2022 veelal stoppen, vanwege de hoge investeringskosten voor het aanpassen van de stallen. Voor het gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen geldt dit eveneens. Dit biedt hen op basis van de voorgestelde aanpassingen van het beleid, onvoldoende economisch perspectief om het bedrijf voort te zetten, omdat ook hier voor 1-1-2024 nagenoeg alle dierplaatsen moeten worden aangepast. De emissie-eisen per 1-1-2024 in combinatie met de op dit moment beschikbare emissiereducerende systemen bieden nauwelijks ruimte om te compenseren en daarmee gemiddeld op bedrijfsniveau te voldoen. Enkel de managementmaatregelen kunnen hier beperkt ruimte geven om enkele dierplaatsen niet aan te passen. Deze ondernemers zullen bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid veelal het bedrijf eind 2023 beëindigen.

Melkveebedrijven die de dieren permanent opstallen in open stallen en op hun bedrijf op 1-1-2024 gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen aan de dan geldende eisen, dienen per 1-1-2028 aan de aangescherpte eisen van bijlage 2 te voldoen. Dit betekent dat er opnieuw geïnvesteerd moet worden in emissiereductie. Voorwaarde hierbij is dat op dat moment emissie-reducerende systemen of maatregelen beschikbaar zijn, waarmee de vereiste emissiereductie behaald kan worden. Op dit moment lopen er initiatieven waarin wordt gewerkt aan de ontwikkeling van dergelijke systemen. Deze systemen zijn nu nog niet beschikbaar, of deze voldoende reductie behalen en wanneer zij beschikbaar zijn om een vergunning aan te vragen is onbekend.

Indien er in aanloop naar 2024 betaalbare en praktisch toepasbare, nieuwe stalsystemen en/of managementmaatregelen met een hogere emissiereductie beschikbaar komen, waardoor ook in 2024 en/of 2028 blijvend kan worden volstaan met het aanpassen van de melkkoeienstal en toepassen van managementmaatregelen, zal dit leiden tot een lager aantal stoppers. Dit is naast de beschikbaarheid, afhankelijk van de betaalbaarheid van het stalsystemen en de kosten en mogelijkheden voor inpassing van het systeem in de bestaande stal.

Het deel van de bedrijven met nieuwere, en deels al emissiearme stallen, jonger dan 20 jaar, zal gemakkelijker kunnen voldoen op dierplaatsniveau. Aanpassingen aan de relatief jonge ligboxenstal hoeven pas gedaan te worden op het moment dat deze economisch is afgeschreven. Daarnaast krijgen deze bedrijven de mogelijkheid om voor een deel van de benodigde emissiereductie managementmaatregelen toe te passen. Deze bedrijven kiezen naar verwachting voor aanpassing of vernieuwing van hun oude jongveestallen en het daarmee voldoen op dierplaatsniveau. Afhankelijk van de bedrijfssituatie wordt bepaald of jongveestallen aangepast worden of volledig herbouwd worden in combinatie met de managementmaatregel van het beweiden van jongvee.

Het voorgestelde aangepast beleid heeft voor de bedrijven met nieuwere stallen weinig effecten op hun beslissingen tot 2028.

3.2 VARKENSHOUDERIJ

Het aantal varkensbedrijven neemt de komende jaren naar verwachting verder af ten opzichte van het aantal bedrijven in 2019. Circa twee derde van de verwachte afname van het aantal bedrijven wordt veroorzaakt door het Rijksbeleid (Actieplan Ammoniak en saneringsregeling). De gedoogstoppers, die het bedrijf niet hebben gemoderniseerd, zijn per 1-1-2020 gestopt, de bedrijven die meedoen met de warme saneringsregeling zullen uiterlijk in 2021 de productie staken. Na deelname aan deze regeling, zal naar verwachting het aantal bedrijven met varkens vanaf 2021 nog met 220 afnemen door het voorgestelde provinciale beleid. Het aantal feitelijk al gestopte gedoogstoppers is ingeschat op 225 locaties, het aantal locaties dat met de warme sanering zal worden beëindigd is ingeschat op 170 locaties.

In het huidige beleid vindt deze afname van het aantal bedrijven met name plaats in het jaar 2022. In geval van de voorgestelde aanpassingen van het beleid vindt de extra afname door provinciaal beleid met name plaats in 2023 en zal deze afname door de toegenomen keuzemogelijkheden (voldoen op gemiddeld bedrijfsniveau of dierplaatsniveau; stalaanpassingen of toepassen van managementmaatregelen) geringer zijn. Door de relatief grote afname van het aantal bedrijven tot 2022 in het huidige beleid en tot 2024 bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid, is de afname van het aantal bedrijven in de periode na 2022/2024 relatief laag. De afname zal bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid enigszins geringer zijn dan bij het huidige beleid.

De varkensstapel neemt circa 12% af doordat bij deelname aan de warme saneringsregeling de productierechten worden doorgehaald. Deze afname vindt met name plaats in de periode tot 2022, zowel bij het huidige als bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid. Daarna zal het totale aantal varkens in Noord-Brabant nagenoeg gelijk blijven, met naar verwachting een dip in de jaren 2022/2023, waarna de nog bestaande productierechten langzaam weer opgevuld worden door de groeiende bedrijven.

In beide beleidsvarianten is er sprake van een afname van het aantal varkensbedrijven met circa 50%. Het aantal varkenshouderijlocaties zal echter minder (snel) afnemen. Het aantal locaties per bedrijf neemt toe en ook het aantal dieren per bedrijf neemt toe. De productiecapaciteit van de stoppende bedrijven (autonome stoppers en stoppers als gevolg van provinciale beleidsregels) zal worden overgenomen door een deel van de blijvende ondernemers. De afname in het aantal bedrijven in de periode tot 2022 wordt voor een groot deel bepaald door gedoogstoppers (actieplan ammoniak) en de bedrijven die gebruik maken van de warme saneringsregeling van het rijk.

In geval van de voorgestelde aanpassingen van het beleid kan op verschillende manieren worden voldaan aan de emissie-eisen: door te voldoen op dierplaatsniveau of door gemiddeld op bedrijfsniveau te voldoen. Daarnaast bestaat de keuzemogelijkheid tussen stalaanpassingen of het

(deels) toepassen van managementmaatregelen. De varkensbedrijven moeten nu, vanaf 1 januari 2024 en vanaf 2028 voldoen aan een reductiepercentage van 85% ammoniak per dierplaats per jaar. Bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid mag dit gemiddeld op bedrijfsniveau worden gerealiseerd. De emissiereductie die wordt behaald door verdergaand te reduceren, is relatief beperkt en biedt daardoor weinig ruimte om op bedrijfsniveau te compenseren met bijvoorbeeld een stal waar dieren traditioneel gehouden worden.

Ook managementmaatregelen kunnen worden ingezet om de emissie te verlagen. De reductie die wordt behaald met de managementmaatregelen moet worden doorberekend over de reeds door andere technieken/maatregelen gerealiseerde verlaagde emissie. Het effect van de verlaging van bijvoorbeeld eiwitgehalte is daarmee geringer indien de ammoniakemissie al sterk wordt beperkt door andere maatregelen⁴. De reductie van de huidige beschikbare managementmaatregelen is onvoldoende om enkel hiermee voldoende reductie te behalen zonder stalaanpassing. Bedrijven zullen daarom veelal kiezen voor een investering in een stalaanpassing waarmee het hele bedrijf voldoet, zonder dat extra managementmaatregelen benodigd zijn.

Volgens Web-BVB gegevens wordt circa 62% van alle varkens in Noord Brabant gehuisvest in een stal met een luchtwasser. Van de varkens die in een stal met een luchtwasser worden gehouden, wordt circa 55-60% op een 85% wasser gehouden, en circa 7-9% op een wasser met een hogere reductie. In de varkenshouderij is hierdoor weinig ruimte om te compenseren en daarmee op bedrijfsniveau te voldoen. De meeste varkensbedrijven moeten om te voldoen op dierplaatsniveau of op bedrijfsniveau, de plaatsen waar nog geen hoge emissiereducties zijn gerealiseerd alsnog emissiearm maken. De managementmaatregelen geven dan veelal onvoldoende reducties, zodat een groot deel van de dierplaatsen moet worden aangepast. Hierdoor zullen bedrijven alsnog overgaan op investeringen en is voor deze bedrijven het effect bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid nagenoeg gelijk aan het effect bij het huidige beleid.

Voor ondernemers die in een vroeg stadium in brongerichte emissiereductie hebben geïnvesteerd en de laatste jaren niet of beperkt zijn gegroeid en daardoor een relatief groot gedeelte van hun varkens huisvesten op een ander emissie-reducerend systeem, biedt de mogelijkheid om gemiddeld op bedrijfsniveau te voldoen wel mogelijkheden. Daarnaast biedt het mogelijkheden voor bedrijven die meer dan was vereist hebben gedaan aan emissiereductie.

Bedrijven die een groeistap maken zullen er naar verwachting voor kiezen om kleine verouderde stallen te slopen en een nieuwe, grotere stal te bouwen. Tevens zullen bedrijven er voor kiezen de kleinere, verouderde stallen leeg te zetten. Dit is vergelijkbaar met het huidige beleid.

De voorgestelde aanpassingen van het beleid, bieden ondernemers een ruimere keuze in de mogelijkheden om het bedrijf voort te zetten. Ondernemers kunnen hierbij optimaliseren op de voor hen economisch gunstigste optie. Enkele ondernemers, die op het kantelpunt zitten, zijn hiermee geholpen en zullen doorgaan in plaats van stoppen met hun bedrijf. Dit betreft in de doorrekening om en nabij 30 bedrijven met varkens van de 220 stoppers in het huidige beleid. Dit betekent dat bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid zo'n 14% van de stoppers (als gevolg van provinciaal beleid) alsnog door zal gaan.

3.3 GEITENHOUDERIJ

Het aantal geitenhouderijen, neemt de komende jaren naar verwachting af. Bij het huidige beleid zal een versterkte toename van het aantal stoppers zichtbaar zijn in 2022. In geval van de voorgestelde

⁴ Brongerichte maatregelen voor beperking emissies uit bestaande varkensstallen, André Aarnink, Jos de Groot, Nico Ogink 2019

aanpassingen van het beleid, zal dit verschuiven naar eind 2023. De voorgestelde aanpassingen, zullen naar verwachting minimaal leiden tot een lager aantal stoppers.

Binnen het huidige beleid, dienen alle verouderde stallen op dierplaatsniveau te voldoen aan de eisen uit bijlage 2. Op basis van de huidige RAV lijst, heeft de geitenhouder alleen de keuze uit diverse luchtwassers. Er zijn op dit moment nog geen brongerichte stalsystemen of managementmaatregelen beschikbaar. Dit betekent dat alle dierplaatsen voorzien moeten worden van een luchtwasser. Gezien de aard van de houderij, is dit lastig toepasbaar. Er zijn op dit moment wel ontwikkelingen op het gebied van brongerichte systemen, echter de beschikbaarheid hiervan voor de geitenhouderij in 2024 zal naar verwachting nog beperkt zijn.

Bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid, kan men er voor kiezen om gemiddeld op bedrijfsniveau te voldoen. Tot 1-1-2024 wordt een reductie van 70% voorgeschreven, vanaf 1 januari 2024, geldt een vereiste reductie van 85%. De geitenhouders die doorgaan en kiezen voor een investering in een luchtwasser, hebben hierbij de mogelijkheid om een wasser met een emissiereductie hoger dan de voorgeschreven 85% toe te passen. Dit is een 95% wasser, die 90% reductie behaalt. De extra ammoniakruimte om andere dierplaatsen te compenseren die wordt behaald met een wasser met een hogere reductie is zeer beperkt. Als gevolg hiervan, zullen nagenoeg alle dierplaatsen aangepast moeten worden.

Wanneer in de toekomst meer emissiereducerende systemen beschikbaar komen biedt dit voor ondernemers meer mogelijkheden om hun bedrijf te laten voldoen aan de vereiste reductiepercentages. Dit is mede afhankelijk van de reductiepercentages die met de ontwikkelde systemen behaald worden. Hoeveel ruimte toepassing van deze systemen geeft, is afhankelijk van het moment waarop de systemen beschikbaar komen voor het aanvragen van een vergunning. Indien deze systemen in aanloop naar 1-1-2024 een (voorlopige) erkenning hebben, kan dat de beslissingen van de ondernemer om door te gaan of te stoppen, en om gemiddeld te voldoen of op dierplaatsniveau te voldoen, beïnvloeden. De verwachting is echter, dat de brongerichte stalsystemen niet meer dan 85% emissiereductie zullen behalen en daarmee geen mogelijkheden tot gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen geven. Het bedrijf zal er dan voor kiezen om op dierplaatsniveau te gaan voldoen, waarbij alleen verouderde stallen aangepast hoeven te worden. Dit effect is naar verwachting vergelijkbaar met het effect bij het huidige beleid.

Het aantal geitenhouderijen neemt de komende jaren naar verwachting af. Vanwege het moratorium is het voor geitenbedrijven sinds 7-7-2017 niet meer toegestaan om geitenstallen uit te breiden of in gebruik te nemen. Er worden geen nieuwe vergunningen meer verleend voor uitbreiding, maar reeds verleende vergunningen mogen nog wel benut worden. Het moratorium heeft geen betrekking op stallen die op 7-7-2017 reeds in gebruik waren. Door het opvullen van de latente ruimte zijn er nog enkele bedrijven die binnen hun vergunning ruimte hebben om te groeien, vandaar dat er ook nog een groei in het aantal dieren was in de afgelopen jaren. De komende jaren zal het aantal dieren alsnog afnemen, doordat de blijvende bedrijven niet meer kunnen groeien en er bedrijven zullen stoppen. De beslissing om door te gaan of te stoppen wordt mede beïnvloed door de maatschappelijke discussie over de mogelijke invloed van de geitenhouderij op de volksgezondheid. Hier lopen diverse onderzoeken naar, de resultaten van deze onderzoeken hebben mogelijk gevolgen voor de sector. Het uiteindelijke aantal bedrijven in 2024 en 2028 zal daardoor ook mede bepaald worden door de resultaten van de lopende onderzoeken.

3.4 KALVERHOUDERIJ

De omvang en structuur van de vleeskalversector wordt sterk bepaald door factoren die buiten het provinciaal beleid liggen. Er spelen bijvoorbeeld discussies over de transportafstanden en antibioticagebruik. Daarnaast is het afzetperspectief onzeker. Dit heeft zich versterkt door de coronacrisis.

Momenteel levert alleen de toepassing van een luchtwasser voldoende emissiereductie op. Toepassing van biologische luchtwassers wordt bemoeilijkt door de hoge benodigde ventilatiecapaciteit aan het einde van de ronde en de tussentijdse leegstand. Beter toepasbare systemen zijn in de laatste fase van de ontwikkeling. Om deze systemen bij de voorgestelde aanpassingen van het beleid toe te kunnen passen, dienen deze eind 2022 een voorlopige of definitieve emissiefactor met voldoende reductie te hebben, het is momenteel nog onzeker of dit gehaald gaat worden.

Voor de kleinere bedrijven zijn de kosten van de huidige beschikbare systemen voor emissiereductie relatief hoog en praktisch lastig toepasbaar. Op basis van het huidige beleid, dienen de verouderde stallen allemaal aangepast te worden. De kleinere bedrijven hebben vaker enkel verouderde stallen, dan de middelgrote tot grote bedrijven. Dit betekent voor het merendeel van de 'kleinere' bedrijven, dat alle stallen per 1-1-2024 aangepast dienen te zijn. De prijzen in de kalverensector zijn al een aantal jaren slecht, daarnaast zijn deze kalverhouders gemiddeld ouder dan 55 jaar. Daardoor zullen de bedrijven met minder dan 500 wit-vlees kalveren bij het huidige beleid naar verwachting grotendeels stoppen.

Bij de voorgestelde beleidsaanpassingen, kan men er voor kiezen om gemiddeld op bedrijfsniveau aan de eisen (70% reductie per 1-1-2024) te voldoen. Door toepassing van een luchtwasser met 95% emissiereductie op een gedeelte van de stal(len), kan een ander deel van de stallen (circa 28% van de plaatsen) tot 2028 traditioneel worden gelaten. Door de eis van 85% emissiereductie in 2028, worden de mogelijkheden om gemiddeld op bedrijfsniveau te voldoen beperkt, en zal in 2028 opnieuw een gedeelte van de stallen aangepast moeten worden, waarbij circa 10% van de dieren traditioneel kan blijven. Als gevolg hiervan moeten in 2028 opnieuw investeringen gedaan worden.

Dit biedt de ondernemers die het bedrijf willen voortzetten en die beschikken over verouderde stallen een mogelijkheid om de investeringen in emissiereductie uit te spreiden over een langere periode. Naar verwachting zal dit spelen op de middelgrote bedrijven. Voor de kleinere bedrijven, biedt de ruimte van voldoen op bedrijfsniveau onvoldoende economisch perspectief en zullen deze ondernemers er naar verwachting voor kiezen om te stoppen met hun bedrijf in 2024 of in 2028. Indien het bedrijf met beperkte aanpassingen de stal in 2024 kan aansluiten op een luchtwasser en hierbij gebruik gemaakt kan worden van bijvoorbeeld een 2de hands wasser, kan het voor een enkel bedrijf mogelijk zijn het bedrijf in 2024 nog voort te zetten en in 2028 te stoppen. Daarnaast zal een gedeelte van de bedrijven mogelijk doorgaan, indien zij op dat moment geen luchtwasser hoeven te plaatsen, maar de keuze hebben uit brongerichte systemen. Afhankelijk van beschikbaarheid van de systemen en de grootte van de investering kan dit effect hebben op de omvang van de sector. Indien de kosten geringer zijn dan voor een luchtwasser en het is een systeem wat praktisch toepasbaar is, zal een deel van de bedrijven er voor kiezen om hun bedrijf met die aanpassing voort te zetten. Ook in de categorie middelgrote tot grote bedrijven zullen een aantal bedrijven de beslissing nemen om door te gaan als er brongerichte systemen beschikbaar zijn in 2024.

De bedrijfsomvang bij rosékalveren is vaak geringer dan op de bedrijven met witvleeskalveren. De rosékalveren zijn dan bijvoorbeeld een neventak van de melkveehouderij. Bedrijven met een beperkt aantal kalveren zullen de tak eind 2023 afstoten. Daarnaast zijn er ook nog gespecialiseerde bedrijven met enkel rosékalveren. Voor deze bedrijven is het, evenals bij de bedrijven met witvleeskalveren, afhankelijk van de praktische toepasbaarheid van het emissie-reducerende systeem en de kosten daarvan of bedrijven hun onderneming voort zetten en op welke wijze. De voorgestelde

beleidsaanpassingen met voldoen op bedrijfsniveau zal ook hier meer flexibiliteit geven aan de bedrijven om aan de eisen te voldoen, met name als er voor 2024 ook andere emissie-reducerende systemen beschikbaar komen.

Bedrijven met recent gebouwde stallen zullen kiezen voor voldoen op dierplaatsniveau en de verouderde stallen aanpassen of vervangen door nieuwbouw. Door deze aanpassingen voldoen ze voor de komende 10 tot 15 jaar aan de gestelde eisen.

3.5 PLUIMVEEHOUDERIJ

Het verwachte aantal pluimveebedrijven zal naar verwachting licht afnemen bij zowel het huidige als bij de voorgestelde beleidsaanpassingen. Het aantal stuks pluimvee blijft naar verwachting nagenoeg gelijk.

Pluimveebedrijven in de provincie Noord-Brabant hebben gemiddeld genomen goede jaren achter de rug, mede doordat relatief weinig leghennenbedrijven met de fipronil-affaire te maken hebben gehad.

Leghennenhouders hebben in de aanloop naar 2012, in verband met het verbod op de legbatterij, destijds de keuze gemaakt om te stoppen of te investeren en door te gaan. De bedrijven met stallen die zijn aangepast of nieuw hebben gebouwd dienen in de loop naar 2028 opnieuw te worden aangepast.

In de vleeskuikenhouderij worden warmtewisselaars veel toegepast en gezien als kosteneffectief, energiebesparend en emissiereducerend systeem. Tot 2024 voldoet deze techniek aan de emissiereductie-eisen van de voorgestelde beleidsaanpassingen. Verder is er een eenvoudig toepasbare techniek beschikbaar waarmee aan de eisen tot 2028 voldaan kan worden. Het aantal vleeskuikenbedrijven zal, met name in de grotere grootteklassen, nagenoeg gelijk blijven. Met het huidige beleid zullen enkele vleeskuikenbedrijven in de kleine grootteklassen meer stoppen.

In de pluimveehouderij hebben andere factoren dan het provinciaal beleid, zoals de prijs van de pluimveerechten en beperkingen van het bouwblok, over het algemeen een groter effect.

Bij de voorgestelde beleidsaanpassingen zal de afname van het aantal bedrijven vergelijkbaar zijn als bij het huidige beleid. Structuurveranderingen zullen naar verwachting zeer beperkt blijven.

4 CONCLUSIE

De vijf onderzochte veehouderijsectoren bevinden zich in verschillende fasen. De pluimvee- en varkenshouderij hebben reeds een grote structuurverandering ondergaan. De melkveehouderij staat nog aan het begin van dit proces. De geitenhouderij staat veelal stil door het moratorium. In de vleeskalverhouderij hebben factoren buiten het provinciaal beleid een grote invloed. De reeds ingezette afname van het aantal veehouderijen in Brabant zet door, vooral tussen 2019 en 2022/2023. Binnen deze periode echter zijn als gevolg van de nog te concretiseren beleidsvoornemens van de rijksoverheid veehouders vooralsnog afwachtend en zullen velen beslissingen om al of niet te stoppen of te investeren voorlopig vooruit schuiven.

Bij de voorgestelde provinciale beleidswijziging, zal de piek in het aantal stoppende bedrijven verschuiven van 2022 naar eind 2023. Voor de vleeskalverhouderij zal deze piek kleiner zijn. De voorgestelde aanpassingen van het beleid, biedt ondernemers in deze sector een aantal keuze opties om te voldoen aan de gestelde eisen. Dit biedt hen de mogelijkheid, om op de meest kostenefficiënte manier het bedrijf aan te passen om te voldoen aan de eisen. Het gemiddeld op dierplaatsniveau voldoen, zal gezien de hoge vereiste reductie beperkt mogelijkheden geven voor het traditioneel laten van verouderde stallen op het bedrijf. Het gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen zal voor enkele ondernemers uitkomst bieden en leiden tot andere keuzes, waarbij de ondernemer er dan voor zal kiezen het bedrijf alsnog voort te zetten.

In de melkveehouderij heeft de eis dat, bij het gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen aan de eisen, bij een wijziging van de eisen in bijlage 2, opnieuw gemiddeld moet worden voldaan, een groot effect. In de praktijk betekent dit dat de meeste bedrijven op dierplaatsniveau zullen gaan voldoen voor 1-1-2024. Op 1-1-2024 wordt een volgende kolom van kracht, waarbij een hogere emissiereductie wordt geëist voor zowel de melkkoeien als het jongvee. Er zijn op dit moment geen stalsystemen beschikbaar waarmee meer emissie gereduceerd kan worden, dan op grond van de IOV wordt geëist. Dit houdt in, dat er geen compensatieruimte beschikbaar is om mee te compenseren. Dit geldt met name voor bedrijven die permanent opstallen in open stallen. Voor bedrijven die beweiden biedt het toepassen van managementmaatregelen zoals het beweiden van jongvee, beperkt mogelijkheden om een beperkt aantal dierplaatsen traditioneel te laten. Dit leidt ertoe dat melkveebedrijven ook in het aangepaste beleid nagenoeg alle dierplaatsen moeten aanpassen. Dit komt overeen met het verwachte effect van het huidige beleid. Het aantal stoppers in de melkveehouderij zal daarom vergelijkbaar zijn en verschuiven in de tijd van 2022 naar eind 2023.

Binnen de varkenshouderij, zullen naar verwachting circa dertig bedrijven die op basis van het huidige beleid zouden stoppen, alsnog doorgaan. Dit is gestoeld op de mogelijkheid om op gemiddeld bedrijfsniveau te voldoen in combinatie met het kunnen toepassen van managementmaatregelen.

Er zijn op dit moment vele ontwikkelingen gaande ten aanzien van de ontwikkeling van nieuwe, brongerichte emissiereducerende stalsystemen. In de analyse is uitgegaan van de huidige beschikbare systemen. Er is nog geen zekerheid dat de in ontwikkeling zijnde systemen voldoen aan de door de provincie gestelde eisen én voor 2024 beschikbaar zijn voor bedrijven. Indien er voor 2024 wel brongerichte, praktisch toepasbare systemen beschikbaar komen, die daarnaast ook bijdragen aan een verbetering van het bedrijfsrendement door bijvoorbeeld gezondere dieren en een hogere productie, kan dit leiden tot andere beslissingen en daarmee andere uitkomsten van de analyse. Dit geldt met name voor de vleeskalveren-, geiten- en melkveehouderij.

Door de hoge emissiereductie-eisen in de varkens-, melkvee-, geiten- en pluimveehouderij, is er beperkt perspectief voor het gemiddeld op bedrijfsniveau voldoen aan de gestelde eisen. Het is aannemelijk dat de meeste ondernemers die het bedrijf voortzetten toch zullen kiezen voor het voldoen op dierplaatsniveau, dit biedt voor de aangepaste stallen een vrijwaring van 15/20 jaar voor het doen van aanpassingen. De voorgestelde beleidswijziging, zal daardoor ook beperkt effect hebben op het aanwezig blijven van verouderde traditionele stallen, ten opzichte van bij het huidige beleid.